

# Pædagogik i ældreplejen

**Livsudfoldelse.** Ældre er lige så forskellige som andre mennesker. Ved at sætte fokus på det sociale liv og styrke det individuelle kan plejepersonalet indgå i pædagogiske relationer på en måde, der støtter de ældres livsudfoldelse.

Af **Peter Graulund**

Foto: **Michael Bo Rasmussen**

Den pædagogiske indsats og de pædagogiske metoder handler ikke om tekniske værktøjer eller behandlingsprogrammer, men derimod om at tage udgangspunkt i det enkelte individ.

Når der tages udgangspunkt i det enkelte individs livshistorie og kompetencer, er der mulighed for at skabe et gensidigt samspil, der bygger på indsigt og forståelse for, hvad der giver mening, trykthed og udviklingsmuligheder for den enkelte. Det giver den ældre en fornemmelse af at blive forstået og værdsat som menneske.

Livshistorien og livsmønstre er grundlæggende elementer for det pædagogiske arbejde. Man kan umuligt udføre optimal omsorg og pleje uden at have et indgående kendskab til disse faktorer. De er grundlaget for at skabe optimal trivsel med livskvalitet.

## Identitet, solidaritet og mening

Det kendetegner alle former for pædagogisk arbejde, at medarbejderen med personlighed og faglighed indgår i mellem menneskelige relationer med det formål at støtte den ældre i at opbygge, vedligeholde eller genetablere ressourcerne identitet, solidaritet og mening.

- Identitet er at bevare indsigt, bevidsthed, fornemmelse og oplevelse af sig selv og egen personlighed. Identitet støttes for eksempel ved at inddrage livshistorien i det daglige samvær, så hverdagen aktiverer og tager hensyn til tidligere livserfaringer.
- Solidaritet er at kunne deltage i og føle sig som en del af fællesskabet og støttes i at udføre opgaver i fællesskabet.
- Mening er at kunne skabe sammenhæng i og mening med de aktiviteter, der foregår i hverdagslivet.

## Man er noget i verden

For at føle sig i live og som et aktivt og helt individ skal man have en 'stemme i verden'. Følelsen af, at man er noget, betyder, at man føler sig som en aktiv og legitim deltager i et socialt fællesskab. Det kræver, at man har sociale kompetencer til at deltage i det offentlige rum. Man må have evnen til at 'iscenesætte' sig selv socialt. Har man ikke disse evner, vil ens liv i høj grad blive styret af andre menneskers vilje.

Formålet med det pædagogiske tilbud kan være:

- at styrke sociale og motoriske færdigheder
- at støtte med at sætte ord på tanker og følelser
- at arbejde med den enkeltes individuelle udvikling, så personen oplever bedre handlemuligheder
- at støtte i at tage ansvar for egne beslutninger og handlinger, så personen opnår mest mulig selvbestemmelse og bliver i stand til at klare eget liv
- at støtte i hensigtsmæssig social adfærd og normer, så den ældre kan begå sig
- at støtte den ældre i at indgå i sociale sammenhænge på en positiv og konstruktiv måde.

Målet er størst mulig livskvalitet ud fra den enkeltes muligheder – uden at der sker omsorgssvigt.

## Ældres kompetencer

Langt de fleste ældre har kompetencer, der kan anvendes i hverdagen. For personalet er det vigtigt at afdække de ressourcer, den enkelte er i besiddelse af ved at vurdere deres funktionsniveau. Hvor svækket er den ældre? Er der mulighed for kommunikation og på hvilket niveau? Er der livsvilje og appetit på livet? Er der nysgerrighed at spore? Hvis nogle af disse faktorer er til stede, vil der i høj grad være mulighed for motivation og udfordringer i at være aktiv i hverdagen.

Her kan udviklingszoner være et godt pædagogisk redskab til afdækning af den ældres kompetencer, og på hvilke måder man kan flytte den ældre fra den aktuelle udviklingszone til den nærmeste udviklingszone. Målet kan være at støtte personen i at styrke

## Mening i hverdagen.

*Dyr giver ældre indhold og mening i hverdagen.*

*»Jeg føler mig ikke så alene, når katten er her. Jeg føler, jeg er i mit eget hjem og ikke på et plejehjem. Så jeg ville ønske, det var sådan på alle plejehjem, at man må have dyr,« siger Gerda Høg fra plejehjemmet Solgården i Thisted.*



sine kompetencer til at blive mere selvhjulpne eller opretholde nuværende kompetencer.

Det kræver refleksion i personalegruppen og målrettet brug af en handleplan, så det individuelle mål er det, der arbejdes frem mod.

### Sansestimulering

Der findes en del ældre, som umiddelbart kan opleves som svækkede og med behov for meget støtte i hverdagen. De mistrives, men kan ikke give udtryk for det. Disse beboere kan hjælpes til forbedret livskvalitet, når personalet har fokus på den pædagogiske tilgang, og gruppen af medarbejdere er reflekterede i deres handlinger og kan koordinere indsatsen.

Sansestimulering skaber nysgerrighed, og ad den vej kan den ældres opmærksomhed skærpes. Nogle ældre skal bogstavelig talt vækkes af deres døs forårsaget af inaktivitet.

Sansestimuleringen kan finde sted på mange måder afhængig af personens funktionsniveau. For eksempel kan duften af en overskåret selleri virkelig sætte gang i sanserne.

### Den glemte duft af kartoffel

Mange ældre har ikke været deltagende i et hverdagsliv gennem mange år. De er frataget alt ansvar af professionelle omsorgsmedarbejdere, der har overtaget alle funktioner i hjemmet. Det har medført, at funktionsniveauet langsomt svækkes og dermed mange u hensigtsmæssige følgevirkninger.

Når den ældre senere får ophold på et plejehjem, vil der være mange aflærte funktioner, som måske kan genlæres. Miljøterapi kan afdække den ældres kompetencer i forhold til, hvilke ressourcer er intakte og hvilke kan styrkes?

Nogle har glemt duften af en kartoffel, og andre har måske glemt i hvilken hånd, kartoffelkniven skal holdes. Det kan være et alvorligt nederlag for den ældres selvpfattelse og selvfølelse.

Personalet kan opleve vrede og aggressioner, som medfører, at personalet ikke forsøger igen. Giv ikke op, men find andre tilgange for at forstå årsagen til vreden.

### Anerkendelse og respekt

Når personalet har været på kurset *Pædagogiske metoder i ældreplejen*, oplever de, at ældre, som de tidligere har oplevet som besværlige, ændrer adfærd og samspillet forbedres.

Årsagen er, at når personalet bruger den pædagogiske tilgang, finder de ud af, at de så at sige skal bruge sig selv som det pædagogiske værktøj og herigennem



skabe relationer til det ældre menneske. Ældre er meget dygtige til at aflæse vores kropssprog, og deres selvfølelse er meget påvirkelig af, hvad andre tænker om dem. Derfor er det vigtigt, at vi skaber samspil med anerkendelse og respekt. ■

Peter.Graulund@skolekom.dk

*Peter Graulund er konsulent i Kursus- og Udviklingsafdelingen på Social- og Sundhedsskolen Skive Thisted Viborg. Skolen har udviklet AMU-kurset Pædagogiske metoder i ældreplejen.*

**Fællesskab.** *Hver morgen retter Emma Mortensen an til morgenmad, som de beboere, der ønsker det, spiser sammen i opholdsstuen. Dermed er hun både en del af fællesskabet og udfører opgaver i fællesskabet.*

## Læs mere

Social- og Sundhedsskolen Skive Thisted Viborg har oprettet debatforummet [www.forum-aeldrepædagogik.dk](http://www.forum-aeldrepædagogik.dk) med artikler og debatindlæg.